

שירת חיים

זו המקהלה הכי מיוחדת שניתן היה להעלות על הדעת: מקהלת פגועי הראש של נכי צה"ל לא עושה לעצמה הנחות, ועוברת חזרות מפרכות – בעיקר משום שזו היתה הדרך שלהם לחזור לחיים ■ לבד הם נשברים ומתמוטטים, וביחד הם אוני גם בונים – אבל לא מפסיקים לשיר ■ עכשיו הם מוציאים דיסק חדש, שכל שיר בו הוא שיר נאב

ערן נבון

הרן מסורי, בן 57, מפסיק לפתע לשיר. הוא שם את הידיעה על הפגים ונתקע מבכר, הוא, שהיה ב"כוח צבאי קה" המיתולוגי ועוד לבלום ולהגים את מתקפת התנקים הסוריים בלבנון. היום הוא כופר – נשכר באות ברנע שחבריו למקהלת פגועי הראש של נכי צה"ל מרעי מה כאלה שוה"א אולי הם אחד נאמר שוה"א "מה לא עכרת". אני לא רואה בעיניים, נפצעת! בראש, בנח, שכמתי הורשים ארוכים בבית החולים? בשיקום. כל הידוע שלי נאמר עלי עד שנענית למקהלה הזו. כאן אני שר, אני נוסר בפגיעה האדיר להגיע חזר בודדים את הראש שלי, מספר מסורי בחרגשות גדולה.

בשנות האחרון סימו חברי המקהלה לעבור ולה" קליט דיסק חדש נוסף, שיצא בקרוב להשמעות בכורה בכל תחנות הרדיו. אפשר לנהיג שווא יזה לפרסום נרחב בכל מסופי התרבות. עד היום הם ערכו עשרות הופעות ברחבי הארץ.

זו המקהלה הכי מיוחדת בישראל. מקהלת פגועי הראש של נכי צה"ל לא עושה לעצמה הנחות, נפגשת לחודות קרחתגיות כמה פעמים בשבוע במרכז השיקום בפרו ועוברת קשה עם מורה לכל תחן קול. יש מבין חבריה מי נשיגטט את המשפחה בחופשה משפחתית, יעלו על מטוס באלית ויגיעו להופעה.

כמה מהם היו פצועים קשה, חלקם חולצו מיש דות הקרב במצב אנוש. חלקם מוגדרים כנס רפואי רשמי משום שהם עדיין בחיים, אחרים נפצעו במהלך שירותם הצבאי בתאונות שונות, כולל תאונות דרכים. עכשיו הם זמרים לכל רבר. בלמים במקרה להם שנחנות להם מורו, מפניהם בהם תקווה, נוסטל בהם בסיטונ עצינו ונתנת להם הרגשה שהם שווים משור הדגנים של אושר יעלא שבהם הם שוכחים

מעט את פגיעת הראש שמעולם לא ניהה להם לחזור לחיים רגילים.

כל זה מתרחש עכשיו. פעם זו ממש היה האחד. מדינת ישראל המתפתחת, זו שסבלה מרנע הקמר תה ממלחמות, שכול ואובדן, פצועים קשים הרבה דמועות ועצב, לא ידעה איך וכיצד לספל נפשית ושיקומית בעיקר בפצועי הראש שלה. גם מתוך לישראל לא היה מי שיווד.

פרופ' אלי וקיל, מהמחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בראייל, עומד כיום בראש פרויקט השיקום של נכי צה"ל פצועי הראש, המשותף לבר אילון ולמאג השיקום של משרד הביטחון. פרופ' וקיל מספר כי פצועי הראש ממלחמות שונות או מתאונות אחרות היו נשלחים עד שנת 1973 לא אתר דקה סדור מפסיכיאטרים. חלקם נחשבו למפגרים בשל פגיעתם, אחרים הוגדרו כסיעודיים, לרוביים, אף אחד לא ממש ידע מה לעשות איתם.

המסגרת השיקומית הראשונה

רגע לפני מלחמת יום כיפור הקימו באוניברסיטת בראייל את המסגרת הראשונה בישראל לפסיכולוגיה שיקומית. משרד הביטחון יצר קשר עם האוניברסיטה והביטחון פנה אל האוניברסיטה והציע לפתוח מקום מיוחד לפצועי הראש של צה"ל כך שבבראיל יתו את המדיניות הטיפולית ויערכו מחקר מיוחד על הפצועים. הרעיון היה לברוק בפעם הראשונה מה תעניין לפצועים מסגרת שיקומית אמיתית ומלי וזה, כזו שתינת מענה לפגועי הראש לאחר שלא נמצא צורך ממשי להחליטם בשיקום בבתי החולים השונים. איך ייראו חיותם שלא במסגרת הביתית, הבעייתית לעיתים עברה, או כמובן במסגרת הפ סיכיאטריים שלהם הם כלל לא מתאימים, מספר פרופ' וקיל.

חיים פגורי הוא מורה לפיתוח קול בין שלל עיי סוקים. הוא עובד עם מיטב הזמרים בישראל. לפני 18 שנה הוא קיבל לשפון להנגיע למרכז הליקו היחיד ביפו שהקים בשנת 1973. שם הגבירו לו שהפגיעה ממנו היא להרכיב מקהלה שתשיר מדי פעם "לה לה לה" ואילו תזמזם קבוע "הנה נהנה" וישנה קטן משירי נעמי שחר.

אבל פגורי החליט מיד שכל אחד לא יכול לעבד. הוא הודיע לפנה"א שלא ייכנס אליו לחדר החד ודוד במשך חצי שנה. פגורי עבר כי פצועי הראש בגנייה, במחלקת האירוע, בתוויה ובגנית הירק, על קמ שמום שם עדיין בחיים, אחרים נפצעו במהלך שירותם הצבאי בתאונות שונות, כולל תאונות דרכים. עכשיו הם זמרים לכל רבר. בלמים במקרה להם שנחנות להם מורו, מפניהם בהם תקווה, נוסטל בהם בסיטונ עצינו ונתנת להם הרגשה שהם שווים משור הדגנים של אושר יעלא שבהם הם שוכחים

"הודיעו כבר להורים שאני מת"

רוני בן שמואל היה הפצוע האחרון של צה"ל לפני הנסיגה מלבנון במאי 2000. הוא שירת כי חדרת התצפיתנים של המודיעין, וכמה ימים לפני

שהכל נגמר חטף יחד עם חברו לתצפית טיל קטלני ישר על העמדה.

רוני נפצע אנושות בראשו, חברו נהרג. 67 ימים הייתי בקומה. בהתחלה הוריעו להורים שלי, עוד מהשטח, שאני מת. הרופאים אמרו לי שאני גם רפואי וזה מרדחם שכללל התעוררותי. יש לי עוד רסיס שיושב על גזע המוח.

"אבל לא הסכמתי לוותר על החיים. בהתחלה היה לי זיכרון של נמלה ומאז אני כל הזמן משר שר. למולי הרב יש כאן ביפה את מרכז השיקום שלנו. זה הציל לי את החיים", מספר רוני. "אני בא לראב במוקד, עובד, עוסק באירוע, בגנייה, בכל דבר עשירי. ויש לי כמובן את המקהלה בשבילי לא פשוט לא ייאמן. אני, שלא יכולתי לכובר דקה אתה אחרות, לומר שירים מלאים רסר בחופזה. אני, שנחשבת למעט למעט, פשוט שר, כן, אני שרי וזה מדהים".

רוני נפצע בראשו במלחמת יום כיפור. הוא היה חייל מילואים במנהרה קרית, והיה יחד עם חבריה שלו מוקשים כדי לעצור את התקרי מות הנבא הסורי. אבל אז אלו התחילו להפגני. רוני מספר שהוא כמעט "עץ לשכירים" מעוצבת פגיעת הטיל.

לאחר הפגיעה שכב רוני לי הכרה חורשים אור כיס. הוא אפילו לא ידע שאשתו ילדה את בתם הראשונה. שני הגיע למרכז השיקום באמצע שנות 70, קצת אחריו שהוקם הפרויקט היחידני הזה. פגורי קלט גם אותו. כיס יש לרוני כבר ששה ילדים, אבל לרוביים, המקהלה זו "ממש הבית הרא" שן שלי".

"אנשים לא קולטים מה זה פגיעת ראש. אני נראה רגיל, אני מתפקד, אבל הדממה, המאבקים והפגיעה נמצאים כל הזמן בראש. לא מניחים לך לרגע אחד. אבל אז אני נכנס למקהלה. אני שר. אני זוכר את המילים, אני מצליח, אני מרגיש שאני נפגסת העולם. זה מעלה את הביטחון העצמי, זה עושה אותנו שווים, זה בוציא בכל אחד מאיתנו דברים ידעו שיש שנינו", מספר שפיר.

מקהלת פצועי הראש של צה"ל מנשיכה לה" קים. אחרי שלמדו לשיר והצליחו ללמוד בעל פה את המילים – משגנים אותו חברי המקהלה ללא הרף, לוקחים אותו גם הביתה, שמים אותו במכונית, כמעט חולכים אותו לישון.

פגורי מספר שלפני חמש שנים הוציא עם החברה האמיצה שלו את הדיסק הראשון שלהם – ביצוע שירי קאברים של מיטב הזמרים בישראל. ההצלחה הייתה גדולה, ופגורי אמר שהוא ראה בכך את נ"ה ציון הרוח על מנגלות הגוף, ובעיקר הראש. אחרי רגע הוא מסוים שמורבר בעבודה סיועית. "מאשר ידעתי שלא באפי של לבוא תנה סתם להעביר את הזמן ולשיר כמה מילים. אני מתא" ו"י איתם בצורה הכי תרבותית וקשה – והתרוצה מדיה. יש לנו מקהלה אמיתית ומקצועית מבר רכב מפצועי הראש.

"אני קשה" בו בחופזה. אני גם צריך לנצח על כולם וגם לתת לכל אחד מהזמרים את התחושה שאני כל הזמן איתו. יש פעמים שאני ממש עושה פנטזימה לאחר כמה בדי שיוכר כמילים, לאחרים

רק כאן אני משתחרר מהפגיעה". מקהלת פגועי הראש בחזרה צילומים: מאיר מרוש

אני נוכר בפגיעה הקשה, אני מתרגש מזה שהאיש שלי, שלושת ילדיו, חמשת נכדיו ובעיקר המקהלה – הם משפחתיים וחוזרים לזיכרונם. כמובן שהקול לא מרגיש בכך. מבחינתי זה היה ממש להנציא שפה חדשה", הוא מספר.

"כאן אנחנו לא נכד"

אדרתן מסורי הוא ורוד של הזמר איתן מסורי. במלחמת יום כיפור הוא היה הנגן הנסיים של הקצין צביקה גרינגולד המיתולוגי, שעל שמו כונה הכוח ברשת הקשר "כוח צביקה". פ"ר נסיים בודדים ובעזרת האומץ הגדול ות' עלויה ההמחה של צביקה, הצלחנו לעצור מאות נסיים של הסורים. צביקה גם נפצע אז. אבל ממש ביום האחרון של המלחמה, בעמק הבכא, נפגע הנגן שלי. כולם נהרגו ואני נפצתי קשה", מספר מסורי.

המקהלה מתחילה לשיר את 'תלחיו איתי' עכשיו" של יצחק עובר חביבי", ומסורי אומר: "אני רוצה לעצור את הדממה. הוא הוכה את הרף, כשהוא נוכר בשיקום המפ" רך עשה."

"אנחנו פצועי ראש. זה ממש גס שיש לנו כוח מרכזי וזהו, וזהו כי שבו אנונו עורכים חזרות שמוחת ועוצבות ביחד. כאן אנחנו לא לבד. אנחנו עם אנשים ממש כמובן, וזה חושב ללמוד ולשכוח ומכינות."

הרבה פעמים אנחנו גם מתא" חיים אחרי חזרות בבית של אחד החברים.

"אני רגיש, ולפעמים הכל עולה לי לראש ואז אני באמת נראה אחרת. כאן אני שווא חמו. אבל יש שורות אלו, יש מילים בשרים שכן אני פשוט נחנק.

שעת בוקר במרכז השיקום של נכי צה"ל פצועי הראש. אחד אחד הם מגיעים לשגרת יומם. לכל אחד 50 המשתתפים יש עבודה, מרפאה בעיסוק, צוות פסיכולוגית ועובדות סוציאליות מסודרות, עמדות מחשב, גנריה ואפילו גינת ריק מטופחת. יש שם צעירים פצועי ראש בשנות ה-20 וכאלו בני 65 שעוד רגע יוצאים לפנסיה – וכולם ללא יוצא מן הכלל הם נכי צה"ל שנפצעו בגביסות שונות בדרגות פגיעה שונות.

המקום מתנהל כמעט כמו קיבוץ. יש עדות חברים ומוכרי, ואפילו קופה משותפת, שם שוררים את הרחמים ממכירת מוצרים שר גים. על כולם מנצחת המנהלת המוסמכת יעל וקיל, ודור, ודור עם פרופ' וקיל ואביטל אשפרן – מטפלת באמנות המלווה את המקהלה מיום היווסדה – הם נכנסים לאחת החזרות.

המפגש פגורי נתן להם את הדיסק החדש שר לפני כמה ימים בגור להקליט, שכולל ביצוע קאברים של שירים מוכרים, התחלבות עצומה, הדיסק טרם הופץ לקהל הרחב, מוע שושמו אותו איך יכול לר" מוע מהתרששות. 12 הזמרים מרעילים בקולם שירים "בוא נפוך את מסך הערפל / קול יורר לפחד בידה". המילים האלו חוזרות את חלל החדר. הן

11

"זה הציל לי את החיים. בשבילי זה פשוט לא ייאמן, אני, שלא יכולתי לכובר דקה אחת אחרת, לומר שירים מלאים, אני, אותם בהופעות. אני, שנחשבת כמעט לחת, פשוט שר, כן, אני שרי זה מדהים"

11

"אנשים לא קולטים מה זה פגיעת ראש. אני נכנס למקהלה. אני נחוצים כל הזמן בראש. לא מניחים לרגע. אבל אז אני נכנס למקהלה. אני שר. אני זוכר את המילים, אני מרגיש שאני נפגסת העולם. זה עושה אותנו שווים"

אלו הצעירים משחרר פגורי את חברי המקהלה שר אחרי עוד חודש מפרטת. רוסק בן סימון, 66, במימסורי להקליט, שנפצע במלחמת ששת הימים, אינו רוצה לעזוב את החדר. הוא מומום לר" שם בקול חלש את "אנא בכוח", נשבר וזוכה הכי חזק שאפשר. החברים פגועי המוח נאספים סביבו ומנסים להרגיע אותו. וא, אחרי תקופה ארוכה, הוא מדריק, מביט בהם, ואומר: "אני לא רואה את חיי בלעדיכם. רק כאן אני משתחרר מהפגיעה, רק פה אני תופס את ראשי". ■

"גירר לנצח על כולם וגם חתנו כל אחד מהזמרים את התחושה שאני כל הזמן איתו." חיים פגורי

חי שושנתו אותו אינו יכול שלא לדמוע מהתרששות. טיפית אלבום המקהלה

מסגרת שיקומית אמיתית ומקצועית יעל ודורו מדיכא איל וקיל

